

Adabiyot va ma’rifat: Shayxzoda qarashlari tahlili

Qodirov Islomjon Iqboljon o‘g‘li
Toshkent davlat transport universiteti
Qurilish muhandisligi fakulteti, YMTQ-5 guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Maqsud Shayxzodaning adabiyot va ma’rifatga bo‘lgan qarashlari tahlil qilinadi. Shayxzoda asarlarida adabiyot insoniyatni ma’rifat sari yetaklovchi kuch sifatida talqin etiladi. U o‘z ijodida ma’naviy kamolot, ilm va tafakkur ahamiyatini ulug‘lagan, adabiyotni inson qalbini poklaydigan va ijtimoiy ongini yuksaltiradigan vosita sifatida ko‘rsatgan. Maqolada Shayxzodaning adabiyot va ma’rifat o‘rtasidagi bog‘liqlik haqidagi fikrlari, uning tarixiy va zamonaviy asarlarida bu g‘oyaning badiiy aks etishi chuqur yoritiladi.

Abstract: This article analyzes Maqsud Shaikhzoda's views on literature and enlightenment. In Shaikhzoda's works, literature is interpreted as a force leading humanity towards enlightenment. In his work, he glorified the importance of spiritual perfection, knowledge, and thought, and presented literature as a means of purifying the human soul and raising social consciousness. The article deeply explores Shaikhzoda's thoughts on the connection between literature and enlightenment, and the artistic reflection of this idea in his historical and contemporary works.

Kalit so‘zlar: Maqsud Shayxzoda, ajralmas hodisa, ilm-fan va ma’rifat, haqiqiy erkinlik.

Keywords: Maqsud Shaikhzadeh, inseparable phenomenon, science and enlightenment, true freedom.

Kirish: Adabiyot — jamiyat ma’naviyatining ko‘zgusi, inson tafakkuri va ruhiyatini boyituvchi eng qudratli vositalardan biridir. Maqsud Shayxzoda o‘z ijodiy faoliyati davomida adabiyot va ma’rifatni bir-biridan ajralmas hodisa sifatida qaradi. Uning asarlarida adabiyot nafaqat estetik zavq manbai, balki insonni ma’rifat sari yetaklovchi kuch, jamiyatni uyg‘otuvchi, millatni ravnaq sari boshlovchi omil sifatida talqin qilinadi.

Shayxzodaning ma’rifatparvarlik qarashlari

Maqsud Shayxzoda yoshligidan ma’rifat va ilmga intilish g‘oyalarini o‘z hayot va ijodining asosiy tamoyiliga aylantirdi. U uchun haqiqiy adabiyot — insonni jaholatdan qutqaruvchi, uni bilim va tafakkur bilan qurollantiruvchi kuch edi. Shayxzoda fikricha, xalqning ravnaqi, millatning taraqqiyoti, avvalo, ma’rifat bilan chambarchas bog‘liq.

U adabiyotni shunchaki badiiy tasvir emas, balki inson qalbiga ma'naviy nur sohadigan, uning tafakkurini uyg'otadigan kuch sifatida ko'rdi. Shayxzoda asarlarida ilm va ma'rifatga da'vat, zamonaviy tafakkur va ijtimoiy faollik ruhida yozilgan da'vatlar alohida o'rin tutadi.

Tarixiy asarlarda ma'rifat g'oyasi

Shayxzodaning tarixiy dramalari — **“Jaloliddin Manguberdi”**, **“Mirzo Ulug'bek”** — ma'rifat va adolatni ulug'lashga qaratilgan asarlardir. “Mirzo Ulug'bek” dramasida ilm-fan va ma'rifatga bo'lgan intilish qahramon obrazida o'z ifodasini topadi. Ulug'bek timsolida Shayxzoda ilm va tafakkurni jamiyat taraqqiyotining asosiy omili sifatida ko'rsatadi.

Shuningdek, Jaloliddin obrazi orqali ham Shayxzoda vatan, ozodlik va ma'naviy mustaqillikni ulug'laydi. Bu asarlar orqali Shayxzoda ma'rifat va ozodlikni o'zaro bog'liq holda talqin qiladi: haqiqiy erkinlik faqat ma'naviy yetuklik orqali mumkin.

Zamonaviy mavzudagi asarlar va ma'rifatga da'vat

Shayxzoda zamonaviy hayotga bag'ishlangan asarlarida ham ma'rifatparvarlik ruhini ilgari suradi. U zamonaviy insonni faqat moddiy boylik emas, balki ma'naviy yuksaklik, bilim va tafakkur bilan qadrlaydi. Uning qahramonlari ko'pincha jaholat va qoloqlikdan najot topish uchun ilm va ma'rifat yo'lini tanlaydi.

Shayxzodaning publitsistik chiqishlari va ilmiy maqolalari ham ma'rifatning ahamiyati haqida chuqur o'y-mulohazalarga boy. U o'z zamondoshlarini ilm-fanga, tafakkurga, zamonaviy bilim va madaniyatga da'vat etdi.

Adabiyotning tarbiyaviy va ijtimoiy roli

Maqsud Shayxzoda adabiyotning tarbiyaviy ahamiyatiga alohida e'tibor qaratdi. Uning fikricha, adabiyot jamiyatdagi ijtimoiy ongni yuksaltiradi, inson qalbini poklaydi va unga milliy o'zlikni anglatadi. Shayxzoda adabiyot orqali xalqni o'z tarixiy ildizlariga qaytarish, milliy g'ururni uyg'otish va zamonaviy tafakkurga undashni maqsad qilgan. Shayxzodaning adabiy qarashlarida adabiyot va ma'rifat uyg'unligi nafaqat nazariy konsepsiya, balki amaliy faoliyat shaklida namoyon bo'lgan. Uning tarjimalari, dramalari, ilmiy va publitsistik ishlari — bularning barchasi adabiyot orqali ma'rifatni yoyish va insonni ma'naviy yetuklikka yetaklash yo'lidagi xizmatlaridir.

Xulosa

Maqsud Shayxzoda uchun adabiyot — bu inson qalbini tarbiyalovchi, uni bilim va tafakkur bilan qurollantiruvchi, ma'naviy olamini boyituvchi kuchdir. Uning adabiyot va ma'rifat haqidagi qarashlari bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Shayxzoda ijodi — bu insonni ezgulikka, adolatga, ilm va ma'rifatga chorlovchi abadiy

chaqiriqdir. Uning asarlaridan ma'naviy kuch olgan har bir avlod Shayxzoda qoldirgan bebaho ma'naviy merosdan o'z taqdiriga nur olib yashaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. To'liqin Eshbek. Shayxona shoir.«Tafakkur» jurnali (2007 yil, 4-soni).
2. Naim Karimov, Maqsud Shayxzoda: Ma'rifiy-biografik roman. – T.: “Sharq”, 2009.
3. Tursinaliyev Dilshodjon Murodjonovich, Qodirov Islomjon Iqboljon o'g'li
MAQSUD SHAYXZODA BUYUK TARJIMON.